

Bilaga 16. Regionernas planering av ambulanssjukvården och ambulansplaner

Planering av ambulanssjukvården

Regionerna ska planera sin hälso- och sjukvård med utgångspunkt i behovet av vård hos dem som omfattas av regionens ansvar för hälso- och sjukvård.¹ Med hälso- och sjukvård avses bl.a. åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador samt sjuktransporter.² Regionerna ska också planera sin hälso- och sjukvård så att en katastrofmedicinsk beredskap upprätthålls.³ Regionen svarar även för att det inom regionen finns en ändamålsenlig organisation för att till och från vårdinrättning eller läkare transportera personer vars tillstånd kräver att transporten utförs med transportmedel som är särskilt inrättade för ändamålet.⁴ Bestämmelserna i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) kompletteras bl.a. av Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2009:10) om ambulanssjukvård m.m. I föreskriften finns bl.a. krav på att varje region ska upprätta en plan för ambulanssjukvården inom sitt geografiska område och att denna ska samordnas med den fredstida katastrofmedicinska beredskapsplanen och planläggningen inför höjd beredskap. Av planen för ambulanssjukvården ska det framgå:

- vilka mål som har fastställts,
- vilka resurser som ska finnas, och
- hur ambulanssjukvården ska vara organiserad.⁵

Av planen ska det även framgå vilka tekniska lösningar som ska väljas avseende larmsystem och övriga kommunikationssystem inom ambulanssjukvården. Systemen ska bl.a. ha funktioner som säkerställer:

- att information inte av misstag, obehörigen eller på grund av driftsstörning eller någon annan störning kan förändras,
- att varje inkommande och utgående larm samt övrig kommunikation via loggar kan härledas till operatörer på larmcentralen samt hälso- och sjukvårdspersonal i eller utanför en ambulans, och
- att kraven i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) samt

---

¹ 7 kap. 2 § första stycket hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL.

² 2 kap. 1 § första stycket 1 och 2 HSL.

³ 7 kap. 2 § tredje stycket HSL.

⁴ 7 kap. 6 § HSL.

⁵ 2 kap. 1 § Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2009:10) om ambulanssjukvård m.m.

kraven i lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och i patientdatalagen (2008:355) uppfylls.⁶

Övergripande beskrivning av regionernas ambulansplaner

Socialstyrelsen skickade ut förfrågan om att få ta del av regionernas plan för ambulanssjukvården 2021-11-19 och insamlingen avslutades 2022-09-05. Socialstyrelsen har skickat två påminnelser till regionerna, 2022-03-22 samt 2022-06-10. För de regioner som inte har skickat in planerna kan dessa vara under framtagande eller revidering.

Socialstyrelsen har totalt fått in 17 ambulansplaner med varierande innehåll av 21 regioner. Det framgår tydligt i övervägande majoriteten av ambulansplaner att ambulanssjukvården är en regionsövergripande resurs vilket innebär att alla resurser kan dirigeras gränslöst i hela länet för att utföra ambulanssjukvård till länets invånare och besökare. Ambulansplanernas innehåll varierar och skiljer sig åt. Vid en total sammanställning av alla ambulansplanerna återfinns en del gemensamma och huvudsakliga aspekter på ett övergripande plan:

Regionens beskrivning av behovet att ha ambulansplan

I ungefär hälften av alla ambulansplaner framgår beskrivning av varför regionen behöver ha en ambulansplan dels med hänvisning till ambulansföreskriften och dels vad som behöver framgå i en ambulansplan.

Ambulanssjukvårdens uppdrag

Ambulanssjukvårdens uppdrag varierar mellan ambulansplanerna. Ambulanssjukvårdens uppdrag beskrivs alltifrån en övergripande beskrivning för ambulansverksamheten, i förhållande till politiskt satta mål för hälso- och sjukvården i regionen till en mer detaljerad beskrivning av ambulanssjukvårdens verksamhet.

Organisation

I övervägande majoritet av ambulansplanerna beskrivs ambulansverksamhetens organisation, men i varierande utsträckning. Beskrivning av organisationen är alltifrån en mycket övergripande nivå till en detaljerad organisationsbeskrivning inkluderat organisationskarta med beskrivningar av ledningsfunktioner vid ordinarie verksamhet och som vid särskild/extraordinär händelse.

Mål för tillgänglighet till ambulans

I de flesta ambulansplanerna framgår en beskrivning av mål om tillgänglighet med olika typer av mål för olika mätvärden. Kvalitén i beskrivningarna av målen skiljer sig alltifrån en icke-mätbar visionär målbild till en mätbar målbild dvs uppföljning av indikatorer i förhållande till prioritetsnivå eller

---

⁶ 2 kap. 2 § SOSFS 2009:10.

andra typer av mått på kvalité av tillgänglighet av ambulansresurser inom regionen. Ofta anges ett mått på hur stor andel av regionens befolkning ska nås inom ett maximalt antal minuter och mål för tillgängligheten beskrivs också kopplat till de olika prioritetsgraderna 1–3. I vissa fall där mål för tillgängligheten beskrivs kopplat till de olika prioritetsgraderna kan även andelen befolkningsmängd som ska nås inom ett antal minuter finnas uppdelat mer detaljerat dvs en allt större andel av befolkningen ska nås med en allt större tillåten maximal tidsåtgång. Målen för tillgänglighet skiljer sig åt mellan regionerna och det finns inte ett återkommande eller standardiserat mått för exempelvis utalarmering av ambulans vid prioritet 1.

Ett fåtal regioner anger en beskrivning av målbild för ambulanssjukvården och dess huvudsakliga syfte. Exempelvis anges att syftet med ambulanssjukvården är att ge patienterna god hälso- och sjukvård genom att ge rätt medicinsk behandlingsinsats samt minimera tiden från första kontakt med ambulanssjukvården till ankomst till rätt mottagande vårdnivå. Det framgår även att arbetet kräver samverkan mellan uppdragstagare, mottagande vårdenheter, berörda specialister och larmcentral för att uppnå bästa resultat. Ett annat exempel är att målet för ambulansverksamheten är att erbjuda rätt vård till rätt patient, i rätt omfattning, i rätt tid och med optimal resurs oavsett situation, plats, tidpunkt, oavsett incident eller i händelse av kris.

Det anges även mål för utalarmeringskedjan såsom exempelvis:

- Andel inkomna 112 samtal som besvaras inom x antal sekunder,
- Mål för anspänningstid (tid från larm tills bilen rullar) inom 90 sek vid prio 1-larm,
- Andel prio 1 uppdrag som har rullat 75 meter inom 180 sekunder från larm
- Andel utalarmeringar prio 1A inom 80 sekunder.

Det finns även andra mått på förmåga och tillgänglighet där ett sådant exempel är mål för regionens högsta nivå för utnyttjandegraden av ambulanserna inom en region i syfte att stödja och upprätthålla en god beredskap i regionen. Bland annat lyfts att utnyttjandegraden av ambulanserna inte kan vara högre än 60 procent i genomsnitt för storstadskommunerna, räknat på hela regionen. Detta för att stödja ambulansverksamheten förmåga att hantera den akuta händelsen och att det därmed inte är möjligt att en ambulansverksamhet är maximalt utnyttjad. Det framgår att nyttjandegraden av tillgängliga resurser bör anpassas utifrån demografiska och geografiska förutsättningar och blir därmed ytterligare ett mått på förmåga och tillgänglighet. Nyttjandegraden anges i procent och kan exempelvis skilja sig beroende på kommuntyp såsom storstadskommuner (60 procent), tätta kommuner (50 procent) och landsbygdskommuner (40 procent).

Information om samverkan

I en begränsad andel av ambulansplaner framgår tydligt en beskrivning av samverkansavtal för ambulanssjukvård vid länsgränsen. Det finns även beskrivet i enstaka ambulansplan samverkan med Svenska Sjöräddningssällskapet (SSRS). I ytterligare en ambulansplan beskrivs samverkan med sjukvårdande verksamheter med en uttalad ambition om att utforma effektiva strategier för omhändertagande av patienter i behov av akutsjukvård. Det

lyfts även en strävan mot att stor vikt bör läggas på att minska den direkta tidsåtgången inför inläggning och vård på sjukhus vid sjukdomstillstånd⁷ som kräver detta. Exempel på samverkan som beskrivs är primärvården inom uttalade kommuner, den specialiserade vården och även samverkan med Länsstyrelse, Polis, Räddningstjänst, kommunala sjuksköterskor, civilsamhället eller annan aktör som finns nära invånarna, exempelvis SMS-livräddare samt andra organisationer och privata aktörer. I samma ambulansplan beskrivs också nationell samverkan med Sveriges Ledningsansvariga Ambulansläkare i Samverkan, SLAS med identifierade arbetsuppgifter huvudsakligen avseenden gemensamma behandlingsriktlinjer, kunskapskontroll, ambulansjournalens parametrar och beställarkriterier. Det framgår även samverkan med larmcentral.

I enstaka ambulansplan framgår att vid tillfällena då samhällets resurser sätts på prov och prioriteringar måste göras att det är nödvändigt med en fungerande samverkan mellan hälso- och sjukvården och övriga blåljusaktörer. Händelser som avses kan till exempel vara pågående dödligt våld, terrorhändelse, CBRNE-händelser eller olyckor med stort skadeutfall. I samma ambulansplan beskrivs att målsättningen för en sådan samverkan bör utökas och utvecklas. Därtill framgår i ambulansplanens beskrivning att ett tydligt utvecklingsområde för regionens ambulanssjukvård är att arbeta för att skapa förutsättningar för att vid större händelser ha möjlighet att spegla övriga aktörers operativa ledningsstrukturer. Det nämns också att det är nödvändigt med samverkan med andra aktörer även vid vardagshändelser och att den prehospitla akutsjukvården ska verka för enhetlighet i samverkansarbetet.

Information om avtal med larmcentral

I övervägande delen av ambulansplaner framgår att det finns avtal med eller att SOS Alarm AB har ansvar för prioritering och dirigerings. Det framgår att larmkedjan med prioritering och dirigerings av ambulanssjukvårdens resurser är en mycket viktig länk i vårdkedjan från larm till dess att patienten anländer till sjukhus/vårdinrättning. Det beskrivs i ambulansplanerna även regin som larmkedjan drivs i (framgår om larmkedjan bedrivs i regionens egna regi eller i vilken regi larmcentralen bedrivs i).

Information om IVPA-avtal

I majoriteten av ambulansplaner beskrivs att det finns avtal med länets samtliga kommuner om att larmcentral kan larma ut räddningstjänsten till sjuk eller skadad person för ett första omhändertagande i väntan på ambulans, IVPA,.

Det framgår även att avtal finns för samverkan vid uppdrag på väg, brådsakande dörröppning och transport vid icke farbar väg. Detaljeringsgraden skiljer sig dock från övergripande beskrivning till en detaljerad och mer specifik beskrivning. I en övergripande beskrivning kan det exempelvis framgå att avtalet avser uppdrag där ambulans samtidigt är utlarmad för prio1 uppdrag på

---

⁷ Exempel på sådana sjukdomstillstånd är: direkt överföring till röntgen vid isolerade höftfrakturer, direkt överföring till hjärtintensivvård alternativt kranskärlsröntgen vid akut kranskärlssjukdom, larm eller direkt överföring till röntgen för snabb diagnostik och behandling av stroke samt direktinläggning på geriatrisk avdelning för multisjuka äldre.

utvalda orter och där det bedöms finnas en tidsvinst. Det kan också framgå övergripande beskrivning om att genom avtalet har regionen ett åtagande om att bl.a. svara för utbildning, fortbildning, utrustning samt medicinskt ledningsansvar samt att regionen kontinuerligt ska följa upp och kvalitetssäkra verksamheten. I några få ambulansplaner nämns inte IVPA. Utöver IVPA nämns att avtal med räddningstjänst finns även för samverkan vid uppdrag på väg, brådskande dörröppning och transport vid icke farbar väg. För mer information om regionernas IVPA-avtal se bilaga 6.

Information om totalt antal ambulansfordon över dygnet, typ av fordon och när dessa resurser är i drift

I övervägande andelen ambulansplaner beskrivs antalet ambulansresurser, typ av fordon och när dessa är i drift under dygnet. I enstaka ambulansplaner finns inte den här typen av information. Antalet ambulanser varierar över tid på dygnet och i veckan och ska avspegla de behov som finns i upptagningsområdena.

Framgår information om tillgång till om andra typer av ambulansfordon än vägambulanser samt specialambulans

Övervägande andel av ambulansplaner har information om andra typer av ambulansfordon än vägambulanser. Oftast finns information om ambulanshelikopter, ambulansflyg och ambulansbåt. Det finns även information om andra typer av ambulansresurser i form av specialambulanser och akutambulanser för särskilda behov. Bland annat beskrivs storbilsambulanser som klarar av högre lastvikt än en vanlig personbilsambulans och som möjliggör sittplats om bägge sidor av patienten, SAM-ambulans (flerbårsambulans), psykiatriambulans, bariatrisk ambulans och ambulanser för särskilda vårdbehov såsom smittsamma tillstånd, intensivvård⁸ och kuvösvård. Exempelvis finns specialambulanser med möjlighet att utföra avancerade transporter med exempelvis ECMO, aortaballongpump, kuvös och avancerad IVA-utrustning. Det kan även nämnas övriga resurser där bland annat gränssamverkan med andra regioner och grannländer om ytterligare ambulansresurser beskrivs ske samt med andra myndigheter och organisationer om transportmedel i särskild miljö eller vid speciella tillfällen.

Information om krav på fordon

I begränsad andel av ambulansplaner finns beskrivning av krav på fordon i varierande omfattning alltifrån omfattande till mycket övergripande. Märkning av ambulans Ambulanssjukvården uppfyller gällande krav för att varje ambulans som används i verksamheten syns väl i både ljus och mörker.

Krav på personal och kompetens

I färre andel ambulansplaner finns beskrivning på krav på personal. Det kan exempelvis framgå:

---

⁸ Dessa ambulanser kan ofta användas för att bedriva olika former av prehospital intensivvård såsom intensivvårdstransporter och transporter som kan erbjuda prehospitala insatser för neonatal akutsjukvård.

- att minst en i ambulansbesättningen ska vara legitimerad sjuksköterska med målsättning om att alla sjuksköterskor ska ha specialistutbildning med inriktning mot ambulanssjukvård. Ambulansbesättning i akutambulans kan beskrivas att utöver bemanning med en legitimerad sjuksköterska antingen ska bemannas med ytterligare en sjuksköterska eller ambulanssjukvårdare. Det kan även framgå att den mest lämpliga specialistutbildningen är ambulanssjuksköterska, även om det beskrivs att andra sjuksköterskespecialistutbildningar kan vara lämpliga inom ambulanssjukvården som t ex inom anestesivård, intensivvård och akutsjukvård.
- Det kan även nämnas att sjuksköterskan behöver minst ett års klinisk erfarenhet samt att krav även kan finnas på annan prehospital utbildning enligt regional rutin för kompetenskrav för ambulanspersonal.
- Krav på personalens sjukvårdskompetens kan även framgå och skilja sig för respektive differentierade typ av ambulansresurs exempelvis för vägambulans, ambulanshelikopter och ambulansflygplan.
- Kompetenskraven kan även skilja sig beroende på anställningstyp, anställning för vikariat eller fast tillsvidareanställning, där högre kompetenskrav kan ställas för den sistnämnda. Det kan dels handla om krav på grundutbildning men också krav på repetitiva kursinsatser.
- Kompetenskrav kan därtill beskrivas för ambulanssjukvårdare som också kan ha krav på klinisk erfarenhet och krav på förarutbildning.
- Ambulansplanerna kan även beskriva att arbetsgivare tillser att anställda utbildas i regionens utvalda kurser och konceptutbildningar såsom PHTLS, AMLS, PEPP, Prehospital sjukvårdsledning.
- Det kan därtill framgå att medarbetare behöver uppnå godkända resultat på regionens interna förarutbildning.

Information om samordning med den fredstida katastrofmedicinska beredskapsplanen och planläggning för höjd beredskap

I övervägande andel av ambulansplaner finns information om samordning med den fredstida katastrofmedicinska beredskapsplanen och/eller planläggning för beredskap (höjd beredskap eller enbart generell prehospital beredskap) i mycket varierande detaljeringsgrad alltifrån mycket övergripande och kortfattad information till omfattande beskrivning. Det kan också framgå en hänvisning till andra dokument där mer detaljerad beskrivning kan framgå.

Andra aspekter som lyfts i ambulansplaner kan exempelvis vara:

- Ledningsroller beskrivna, prehospital sjukvårdsledning
- Totalt antal ambulansstationer
- Vård, behandling, behandlingsriktlinjer: Här kan det exempelvis framgå att enhetschefer regelmässigt utför stickprovskontroller av sina medarbetare som syftar till att bedöma om behandlingsriktlinjerna följs på ett nöjaktigt sätt för att följa upp utförd vård och behandling. Det kan även beskrivas att återkoppling av resultaten av kontrollerna sker regelmässigt vid medarbetarsamtalen till verksamhetschef för ambulanssjukvården.

- Information om teknik, kommunikation och informationssäkerhet (och digitalisering)
- Dokumentation: framgår på ett övergripande plan att ambulanssjukvården ska dokumenteras och signeras i journalsystem och att alla ambulansuppdrag som utförts ska vara signerade i journalsystem innan arbetspasset avslutas. Alla ambulansuppdrag som utförts ska vara signerade i journalsystem inom en tidsangivelse. Det kan även framgå hänvisning till framtagna rutiner för journaldokumentation).
- Information om uppföljning, kvalitetsutveckling: kan framgå beskrivning att ambulansverksamheten följs fortlöpande med redovisning av exempelvis månadsvis statistik över bland annat ett antal uppdrag, tillgänglighet, väntetid prio 1, och beläggningsgrad, utdelat måltidsuppehåll, efterlevnad av basala kläd- och hygienrutiner, uppföljning av journaldokumentation, följsamhet till riktlinjer, följsamhet till hygienriktlinjer och att ambulanssjukvården är knuten till kvalitetsregister.
- Information om patientsäkerhetsarbete: Det kan framgå en beskrivning av en risk- och avvikelshantering för regionen och hur patientsäkerhetsarbetet ska bedrivas och utvecklas i regionen. Det kan framgå en beskrivning av ansvarsfördelning för vårdgivare för patientsäkerhetsarbetet. Det kan även lyftas att samverkan kring avvikelser sker mellan Regionen, ambulansens vårdgivare och larmcentral för diskussion avseende avvikelser. Därtill kan syftet med samverkan kring avvikelser lyftas där verksamheterna gemensamt ska arbeta för en hög kvalitet och fullgod patientsäkerhet. Det kan även framgå att patientsäkerhetsdialog genomförs och vilken funktion som har ansvaret för denna samt hur ofta det sker.
- Information om hållbarhet/klimatpåverkan: I enstaka ambulansplaner kan en uttalad ambition om minska klimatpåverkan av ambulanssjukvårdens fordon och plan för att elektrifiera ambulanssjukvården beskrivas.
- Kompetens, fortbildning, forskning
- Det kan exempelvis framgå att medarbetare behöver ha genomgått en förarbildning för anställning eller att uppföljning av andel av ambulanspersonalen som har genomgått uttryckningsförarutbildning.
- ansvar för resurs- och strategiska frågor: i ambulansplanerna kan det framgå vilken funktion som har ledningsansvaret för resurs- och strategiska frågor och som har ansvar för beslut om exempelvis ekonomiska aspekter, förändringar av tillgång till ambulansresurser, övergripande strategiska frågor, förslag som innebär avsevärt ökade kostnader för verksamheten, länsövergripande investeringar av ambulansfordon, viss medicinteknisk utrustning, medicintekniska system och tekniska system. Strategier och planering för ambulansverksamheten framtida behov och inriktning kan beskrivas bland annat framtida bårsystem med hänsyn taget till ergonomi, vilka framtida behov av olika typer av ambulansfordon utrustning, planer för inköp av ny övervakningsutrustning, planer för framtagning och översyn av rutiner för uppdrag såsom sjukvårdsinsats till sjöss där medarbetare åker ut med olika båtar vid dessa uppdrag och behov av att se över vilken utrustning samt rutiner som då ska gälla. Planering kan också gälla framtida behov av lokaler.

- Ambulanssjukvårdens roll i framtidens sjukvård, mötesstruktur, behov av vidareutveckling av olika perspektiv på ambulansverksamheten etc.